

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 38 - 20 september 1970

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar
overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Het internationale humanistische congres te Boston

U heeft inmiddels wellicht reeds op de een of andere manier vernomen, dat er in augustus van dit jaar een internationaal humanistisch congres werd gehouden. Als deelnemer aan dit congres en bovendien vrij nauw betrokken bij het internationale werk wil ik U over dit congres iets vertellen.

Laat ik U dan echter eerst enige informatie verstrekken over de internationale organisatie onder wiens hoede dit congres werd georganiseerd. Dat is de „International Humanist and Ethical Union” (in het nederlands de Internationale Humanistische en Ethische Unie), die haar zetel heeft in Utrecht. Deze organisatie is een soort federatie van organisaties over de gehele wereld, die op de een of andere manier in doel en werkwijze uitgaan van humanistische beginselen. Ik zeg nadrukkelijk „op de een of andere manier”, omdat aard en activiteiten van deze nationale organisaties uit hoofde van hun geschiedenis en nationale eigenaardigheden nogal uiteenlopend zijn. Alleen al het feit dat sommige van die organisaties meer dan honderd jaar oud zijn en andere nog slechts enkele jaren maakt het begrijpelijk dat in het bijzonder de door hen bedreven activiteiten verschillen. Dat neemt niet weg dat zij duidelijk een gemeenschappelijk uitgangspunt hebben. Kort, maar daardoor onvolledig en bovendien wat negatief, kan gezegd worden dat zij niet-godsdienstig zijn en dan dit woord in de letterlijke betekenis van „in dienst van god”. Humanisme daarentegen is dienst aan de mens. Wanneer van spreading van humanistische organisaties over de gehele wereld gesproken mag worden, dan is dat ook daadwerkelijk zo. Weliswaar verhinderen tot heden politieke en sociale omstandigheden, dat de verbreiding in enkele gebieden — met name in Afrika en Zuid Amerika — reeds van betekenis is. Wat doet nu de internationale humanistische beweging?

Ik zou drie essentiële punten willen noemen: 1. Het onderhouden en bevorderen van contacten, veelal langs schriftelijke wg, met en tussen de aangesloten nationale organisaties en voorts met wereldorganisaties als de Verenigde Naties, de Unesco en de wereldvoedselorganisatie. Bovendien bestaan er vele individuele

contacten met personen en organisaties in landen, waar tot heden geen zelfstandige nationale humanistische beweging bestaat.

2. De uitgave van een driemaandelijks orgaan in de engelse taal „International Humanism”, bevattende nieuws van de nationale organisaties en artikelen van een meer algemeen humanistische strekking. Voorts zijn verscheidene brochures verschenen, die beogen een verduidelijking te geven van de humanistische beginselen en de daaruit voortvloeiende konsekventies voor internationale problemen. Dat al deze uitgaven in de engelse taal verschijnen betekent geen voorkeur voor die taal, maar vloeit voort uit de praktische overweging, dat daarmee het grootste deel van de wereld kan worden bestreken.

3. Tenslotte als derde punt onze internationale congressen. Oorspronkelijk werden die om de vijf jaar gehouden, welke termijn inmiddels tot vier jaar is verkort. Dit is een gevolg van de steeds meer gevoelde behoefte tot persoonlijk contact. Een internationale organisatie — en zeker de onze, die nog maar over zeer beperkte middelen beschikt — kampt altijd met de moeilijkheid, dat het grootste gedeelte van de contacten schriftelijk tot stand moet komen en dat blijft als regel een moeizame affaire. Vandaar de drang naar een snellere opeen-

Boeken van Erich Fromm

De angst voor vrijheid, 224 blz.	f 9,90
De zelfstandige mens, 206 blz.	f 9,90
De gezonde samenleving, 274 blz.	f 12,90
Liefhebben, een kunst, een kunde, 176 blz.	f 9,90
Psychoanalyse en religie, 156 blz.	f 9,90

Bestellingen door overschrijving op giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

een radio-uitzending van zondag 20 september 1970

volging van internationale samenkomsten. In een niet te ver afliggende toekomst hopen wij dan ook tot tweejaarlijkse internationale ontmoetingen te komen.

En hiermee kom ik dan tevens aan het congres, dat in Boston werd gehouden. Het was het vijfde internationale congres en werd voor de eerste maal in Amerika gehouden. Voorgaande congressen vonden achtereenvolgens plaats in Amsterdam, Londen, Oslo en Parijs.

Waaruit bestaat nu eigenlijk zo'n congres en in het bijzonder dat van Boston? De hoofdschotel werd gevormd door redevoeringen van een drietal prominente sprekers — te weten Lord Ritchie Calder uit Engeland en de Amerikanen Professor Noam Chomsky en Senator Mondale — over een van tevoren vastgesteld onderwerp. Deze inleidingen werden op drie achtereenvolgende dagen 's morgens gehouden, gevolgd door discussies van een panel en van deelnemers aan deze voltallige zittingen. De middag en de avond werden gevuld met discussies in een aantal kleinere groepen over de 's morgens aangesneden onderwerpen en natuurlijk wat gezelligheid.

Het hoofdthema van dit congres droeg de titel: „Op zoek naar een menselijke wereld — Hoe kan de mensheid zijn toekomstige ontwikkeling bepalen”. De bedoeling hiervan was om vanuit een humanistisch oogpunt te komen tot een standpuntbepaling ten aanzien van de huidige maatschappelijke situatie en daarvan uitgaande te zoeken naar de mogelijkheden van veranderingen en verbeteringen van de menselijke samenleving in de voor ons liggende toekomst. Dit betekende uiteraard allereerst een kritische beschouwing van de huidige maatschappij-orde en aan die kritiek heeft het dan ook niet ontbroken. Fel en soms zeer fel zijn de tekortkomingen van onze huidige samenleving aangevallen en de gevaren signaleerd, die de verdere ontwikkeling bedreigen. Met name is daarbij gewezen op de toenemende overheersing van de machine over de mens, de gevaren van een computer tijdperk, de milieuverontreiniging, de onrechtvaardigheden van een kapitalistische structuur, het gebrek aan werkelijke democratie en de dreiging van een steeds sterker wordend militarisme. Minder eenvoudig bleek het om de wegen en middelen te vinden om die gevaren en bedreigingen niet alleen te weerstaan, maar om andere mogelijkheden en oplossingen aan te geven. In dat opzicht zou men de uitkomst van dit congres onbevredigend kunnen noemen, ware het niet dat het onderkennen van de onze samenleving bedreigende gevaren een nieuwe stimulans zou kunnen vormen voor bezinning op doeltreffende verbeteringen. Dit is in het bijzonder de uitdaging aan ons humanisten, voor wie de volledige verantwoordelijkheid voor wat gedaan en nagelaten wordt ligt bij ons mensen zelf.

Wanneer u nu een gevoel van wrevel bekruipt over al dat dadenloze praten op zo'n congres, dan geloof ik toch dat u zich vergist. Niet alleen dat een congres er nu eenmaal is om te praten, maar het biedt u tevens een grote verrijking van eigen inzichten. Behalve de officiële bijeenkomsten, maar vooral ook de particuliere gesprekken met mensen uit andere landen dragen daartoe bij. Gelukkig liet het congres hiervoor voldoende ruimte, vooral ook doordat de deelnemers van buiten Amerika op een werkelijk bijzondere wijze gastvrijheid hebben genoten bij Amerikaanse families gedurende de ruim drie weken, die zij in samenhang met dit congres in de Verenigde Staten hebben doorgebracht. Uit eigen waarneming hebben wij

kunnen vaststellen hoezeer de Amerikaanse wereld in beweging is. Zonder twijfel bevindt de Amerikaanse samenleving zich in een culturele crisis-situatie, waarvan echter de uitkomst nog moeilijk te voorspellen is.

Van de deelnemers aan het congres — in totaal een 350 — kan ik u vertellen dat door de hoge kosten van een reis naar Amerika, hoewel aanmerkelijk gereduceerd door de genoten gastvrijheid, een kleine honderd van buiten Amerika en Canada kwam. Europa was daarbij het sterkst vertegenwoordigd, voornamelijk uit Engeland, België, Duitsland en Nederland. Daarnaast dienen te worden genoemd deelnemers uit Roemenië en Joego-Slavië — helaas de enige uit de communistische landen die onze uitnodiging hadden gehonoreerd — en uit India, Japan en Zambia.

De dikwijls gehoorde opmerking dat humanisme alleen iets is voor oudere om niet te zeggen oude mensen werd gelogenstraft door de deelneming van een relatief groot aantal jongeren. Zij kwamen tezamen in een afzonderlijke discussiegroep, waaraan een aantal vrij radicale conclusies ontsproten o.a. over het gebruik van marijuana, de censuur op pornografie, geboortecontrolle en abortus. Niet alleen dat zij daarmee een verheugende maatschappelijke betrokkenheid demonstreerden, verheugender nog was het duidelijke verlangen naar intensievere internationale relaties. Als de voortekenen niet bedriegen dan kon op dit congres wel eens de basis zijn gelegd voor een nieuw elan van de humanistische jongeren. Een eerste resultaat was het besluit tot het houden van een internationaal jeugdcongres in 1972, vermoedelijk in Roemenië of Joego-Slavië.

Het gebruik van uitsluitend de engelse taal als congrestaal vormde voor meerdere anderstaligen toch een moeilijkheid. Gezien echter het naar verhouding geringe aantal te verwachten deelnemers, dat het engels niet voldoende machtig zou zijn, deed de organisatoren beslui-

herfst

Nu is de eierzucht wel gestild,
die in geen jeugd was te bedaren.
Het leven is meer breed dan groot.

En alle dromen zijn verspild.
Er rest alleen het lege staren
naar wat van 't leven overschoot:

het dier dat in zijn plooiën rilt,
het meisje slapend in heur haren,
de zee tot aan de einders bloot.

Het herfstlicht is zo wit en mild
onder de gele val der blaren.
Het leven is al bijna dood.

Uit: Levend Landschap
van

J. W. Schulte Nordholt

ten om, in afwijking van enkele voorgaande congressen, geen gebruik te maken van gelijktijdige vertaling uit hoofde van de zeer hoge kosten daaraan verbonden. Dat doet je dan echter wel de verzuchting slaken of het ooit nog eens zover komt, dat de een of andere wereldtaal gemeengoed zal worden.

Los van het congres, maar om praktische redenen te zelfder tijd en plaats, vond opnieuw een ontmoeting plaats tussen marxistische en niet-marxistische humanisten; de derde dialoog in successie. Ik vermeld dit, omdat deze dialogen, evenals die met vertegenwoordiger van de katholieke kerk, nogal wat weerstand hebben opgeroepen in onze eigen kring. Een recent voorbeeld daarvan is de aanbeveling, die de eerder genoemde jongerengroep op het congres deed aan het bestuur van de internationale unie, om de gesprekken met het Vaticaan niet voort te zetten. Zoals reeds eerder werd gedaan, wil ik opnieuw onderstrepen dat hier toch van een misverstand omtrent de bedoelingen van deze contacten moet worden gesproken.

Zo worden de marxistische humanisten niet als „echte” humanisten beschouwd, omdat zij zich onderwerpen resp. zich niet verzetten tegen de totalitaire structuur van de communistische landen. De contacten met de katholieke kerk worden verfoeid wegens de bestrijding en dikwijls in niet zo erg vriendelijke woorden van de gedachten van het humanisme. Zijn dit nu werkelijk afdoende argumenten? Ja, wanneer men meent dat deze gesprekken alleen maar kunnen leiden tot een bekering van de westerse humanisten tot een gemeenschappelijk geloof. Neen, in het besef dat wij in één wereld leven met mensen van verschillende overtuigingen en dat juist wij als humanisten, zonder verdoezeling van levensbeschouwelijke uitgangspunten, moeten onderzoeken wat wij gemeenschappelijk hebben en gezamenlijk kunnen doen voor een betere menselijke samenleving. Dat betekent in de eerste plaats versterking van begrip en respect voor elkaars meningen. Bovendien ziet men over het hoofd dat in andere groeperingen — net zomin als bij de humanisten — een volkomen en gesloten eenheid van denken bestaat. Zo is het b.v. niet waar dat marxistische humanisten geen bezwaar zouden hebben tegen totalitaire structuren en daar geen weerstand tegen zouden leveren en net zo min is het waar dat alle katholieken bereid zijn zich aan alle pauselijke uitspraken te onderwerpen. Het komt mij voor dat juist deze dialogen kunnen bijdragen tot een versterking van die elementen bij andersdenkenden, die evenals wij, een verdraagzamer wereld willen scheppen.

U zult begrijpen dat ik in het korte bestek van dit praatje u niet alles heb kunnen opsommen wat het congres te bieden had. Laat ik volstaan met u nog kort te noemen de openings-toespraak van de vroegere leider der engelse liberalen, Jo Grimmond, onder de titel „Macht aan het volk” en de uitreiking voor de eerste maal van een internationale humanistische onderscheiding aan de Amerikaan, Barry Commoner, wegens zijn verdiensten voor de bestrijding van de milieuverontreiniging. Helaas, luisteraars, moet ik het hierbij laten, maar voor verdere informatie verwijs ik u graag naar ons bureau. Het adres is International Humanist and Ethical Union, I.H.E.U., Oude Gracht 152, Utrecht.

W. C. Koppenberg

Strafrecht en sexualiteit

In de serie publikaties van het humanistische stichting Socrates, waarin o.m. humanisme en arbeid, het gezag en echtscheiding zijn ondergebracht is nu het rapport strafrecht en sexualiteit verschenen.

Dit rapport vormt een verslag van een onder auspiciën van de juridische sectie georganiseerde konferentie. Het centrale uitgangspunt van de aldaar gehouden inleidingen en discussies was de vraag of, en zo ja in hoeverre, de wetgever een taak heeft bij de bepaling van wat zedelijk is en wat niet.

Of, zoals de voorzitter van de konferentie in zijn voorwoord vroeg de wetgever bepaalde menselijke handelingen, die betrekking hebben op de sexualiteit met strafsankties dient te bedreigen.

Professor van Veen komt tot de konklusie dat de democratische rechtsstaat voortdurend met latente spanningen op dit terrein leeft. De wetgever kan de zedelijkheid weliswaar niet bepalen, maar wel invloed daarop uitoefenen. De overheid is naar zijn mening gedwongen telkens daarin weer een standpunt in te nemen. De heer Gutter daarentegen konkludeert aan het einde van zijn origineel essay dat staking van de activiteiten der overheid op het gebied van de sexualiteit noodzakelijk is. Deze inleider stelt dat de houding van het strafrecht-apparaat in deze gebaseerd is op dubieuze premissen en spreekt van een maniakale gezindheid waaruit onze strafbepalingen op het gebied van de sexualiteit zijn voortgesproten. Hij wijst op de overduidelijke tegenstellingen tussen de opvattingen over wat moet en wat mag en de feitelijke gedragingen, waarin de behoeften, verlangens en wensen tot uitdrukking komen. Zijn voornaamste bezwaar tegen het optreden van de wetgever is dat de activiteiten niet gericht zijn op hulpverlening, maar uitstoting uit het „fiktieve gezelschap der fatsoenlijke burgers” tengevolge hebben.

Gutter is dan ook van mening dat het optreden van het strafrechtapparaat tegenover bepaalde seksuele delikten op zich zelf vaak schadelijker blijkt te zijn dan het crimèn zelf. Het rapport wordt afgesloten met de reacties van de hooggeleerden van Agt en Heyder op de voorgaande inleidingen.

40 blz.

f 2.50

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers, Utrecht.

Informatie

„De televisie heeft ons leven moeilijker en vermoeiender gemaakt door het gevoel van verantwoordelijkheid, dat we erbij gekregen hebben. De medeverantwoordelijkheid wordt sterk benadrukt door de confrontatie met situaties, die ons verontrusten. Aan al die ellende kunnen we niet voorbijgaan, maar wat doen we eraan? Uit dit gevoel van machteloosheid spruiten waarschijnlijk veel demonstratieve acties voort”.

Dit is een conclusie van één van de 37 afdelingen van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen, die de afgelopen winter „communicatie-middelen” als discussie-onderwerp hebben gehad. De resultaten van deze discussie zijn nu bekend geworden.

Opmerkelijk was dat geen enkele afdeling vermeld heeft welk een machtig medium radio en televisie „buiten het gezin” kunnen zijn. Beide communicatiemedia worden in hoofdzaak gezien als zaken, die iets bij de mensen brengen, maar niet als media, waaraan men zelf kan bijdragen.

Zowel ten aanzien van de radio als de televisie werd opgemerkt dat ze een prachtig middel zijn om zieken, gehandicapten, bejaarden en aan huis gebonden mensen toch midden in het leven te laten staan. Cultuur was vroeger iets voor een kleine, selecte groep; nu zijn kennis en cultuur onder handbereik van iedereen, zegt een afdeling.

Een andere afdeling stipt aan, dat de verschillen tussen stad en platteland mede verminderd zijn door radio en televisie en dat overigens ook kennis en begrip tussen verschillende bevolkingsgroepen erdoor gegroeid zijn. Wel wordt daartegenover weer gezegd dat men zich voor zijn meningsvorming niet alleen door radio en televisie moet laten beïnvloeden, maar wel degelijk ook door het lezen van kranten en tijdschriften.

Het verstrooiingselement, dat radio en televisie kunnen verzorgen, is in de rapporten van de 37 huisvrouwenafdelingen nauwelijks naar voren gekomen. Het leerzame, tot medeleven activerende, werd door allen vermeld. „Radio en televisie werken blikverruimend en doorbreken bekrompenheid en verstarring”, zo werd het geformuleerd. Geen wonder dus dat de programma's van Teleac met veel waardering worden genoemd in de meeste verslagen. Als bezwaar wordt daarbij steeds vermeld, dat de uitzendingen op tijdstippen plaatsvinden, waar-

op het opnemingsvermogen van het doorsnee publiek niet meer erg groot is en dat de herhaling van programma's op ongunstige momenten gebeurt. Men vroeg om meer ontplooiing van creativiteit-bevorderende programma's voor de kinderen.

Geklaagd werd verder over het feit, dat vóór acht uur 's avonds zo weinig programma's geschikt zijn voor kinderen. Vaak moeten de kinderen naar bed onmiddellijk na een schokkend programma. Sex en geweld in de programma's worden diverse malen negatief beoordeeld door de vrouwen. Als meer positieve kanten van de televisie werden genoemd het instrueren over actualiteiten, het vertonen van documentaires, het activeren van interesse voor onbekende onderwerpen, het vergroten van algemene ontwikkeling enz. Ook het kweken van belangstelling voor literatuur door het dramatiseren van daarvoor geschikte boeken werd genoemd. Wat betreft de radio: uit de 37 rapporten bleek dat dit medium door de huisvrouwen zeer gewaardeerd wordt. Vele afdelingen constateerden dat de radio gelukkig nog niet heeft afgedaan en vooral overdag met graagte beluisterd wordt. Als informatiebron wordt de radio nog van onschatbare waarde genoemd en enkele malen werd gememoreerd, dat de radio de actualiteit beter bijhoudt dan de televisie. Wat velen in de radio vooral bleken te waarderen was het feit, dat men tegelijk kan luisteren en iets anders doen.

Radioprogramma's ook na middernacht worden diverse malen bepleit, vooral in het belang van zieken, automobilisten en werkers in de continubedrijven. Een groot voordeel van de radio vond men, dat de toestellen tegenwoordig in zodanige maten en prijzen verkocht worden dat een gezin over verscheiden exemplaren kan beschikken, waardoor iedereen zonder elkaar te storen, naar een ander programma kan luisteren. Als groot nadeel van de transistorradio's werd steeds weer genoemd de geluidshinder van deze apparaten op campings, stranden etc. Werd het bij de radio als een voordeel aangemerkt, dat één huisgezin over verscheidene apparaten kan beschikken, waardoor iedereen kan horen wat hij wil, bij de televisie werd als nadeel gevoeld het steeds overheersend aanwezig zijn in een gezin van een televisietoestel, dat aanstaat.

Uit Trouw van 20 juli 1970.

Naar aanleiding van een aantal recente gebeurtenissen spreekt, en zulks in tegenstelling tot de mededeling in het nummer van 13 september, Mr. M. G. Rood op zondag, 27 september a.s. van 9.45-10.00 uur.